

Innhold

1. Bakgrunn og formål	2
2. Hovedtendenser	5
3. Relasjoner til internett	8
4. Sikkerhet på nett	11
5. Om E-valg	13
6. Kommunikasjonsutfordringer	21
7. Appendix: Metode	23

1

BAKGRUNN OG FORMÅL

- Kommunal –og regionaldepartementet gjennomfører e-valg i ti kommuner som et pilotprosjekt for 2011
- I den forbindelse gjennomføres en kvalitativ oppfølging av erfaringer blant deltagere og ikke-deltagere i følgende målgrupper:
  1. Ålesund: 5 unge fra 15 til 18 år. Tema: valg til ungdomsråd
  2. Bodø: 5 unge fra 13 til 18 år. Tema: valg til ungdomsråd
  3. Sandnes: 5 unge fra 14 til 15 år. Tema: park på ruten
  4. Mandal: 5 voksne fra 18 til 72 år. Tema: navn på bro
  5. Vefsn: 1 ung og 4 voksne fra 26 til 65 år. Tema: Trafikkavikling
  6. Hammerfest: 1 ung og 4 voksne fra 36 til 63 år. Tema: Trafikkavikling

- Prosjektet skal til slutt belyse følgende tema:
  - Relasjoner til internet
  - Holdninger til valghandlingen
  - Teknisk brukeropplevelse
  - Barrierer: hva gjør at man ikke stemmer?
  - MinID: Hvordan forstås denne?
  - Hvordan oppleves E-valg versus papirvalg? Hemmelighet, sikkerhet og tillit
- Rapporten fokuserer på deltagere og ikke-deltagere i alle målgruppene, samt variabelen alder
- Ulikheter vil belyses der det er relevant

Hovedtendenser

Hovedtendenser

Relasjon til internett:

- ✓ En klar kjønnsforskjell: Gutter og menn fremstår med en mer praktisk, konkret og rasjonell tilnærming til internett og mulighetene internett tilbyr enn jenter og kvinner. Gutter og menn vektlegger spill, nyheter og tekniske aspekter, mens jenter og kvinner vektlegger de sosiale mulighetene og innholdet i tjenester som Facebook, Msn, Twitter og blogger. Denne tendensen opptrer uavhengig av alder
- ✓ Klar aldersforskjell: Unge fremstiller internett som en integrert del av livet – eldre som noe utenfor dem selv

Internett og sikkerhet:

- ✓ Staten og løsninger staten går god for nyter stor tillit: minID, Altinn og informasjon på statens nettsider. Det staten sier er trygt regnes som trygt

Teknisk brukeropplevelse:

- ✓ E-valgsplattformen gis terningkast 6. Enkel, tydelig, informativ og nøktern.
- ✓ MinID fungerer godt for alle bortsett fra de aller yngste og de eldste

Hovedtendenser forts.

- **Grunner til ikke å stemme:**

- ✓ Temaet engasjerer ikke. Temaet provoserer (eks. Mandal)
- ✓ Visste ikke om det/glemte det når det foregikk
- ✓ Fikk ikke minID i tide til valget. (yngste)

- **Holdninger til valghandlingen:**

- ✓ Valg oppleves som en borgerplikt.
- ✓ Papirvalgets attributter - urne, funksjonærer og turen til stemmelokalet – gir papirvalg en tyngde E-valg mangler per i dag. Dette oppleves negativt.

Relasjoner til internett

Internett – en nødvendig del av livet

- Internett oppleves mer positivt enn negativt
- Markant forskjell i måten ulike generasjoner forholder seg til nettet. Unge omtaler det som en integrert del av livet – eldre som noe utenfor dem selv.
- De yngre fremstår også med en langt større fleksibilitet når det gjelder bruk. De kjenner til snarveier og bruker dem.

"Ville ikke klart meg uten. Jeg er på nett over alt der jeg går". Jente, 17

- Til sammenligning fremstår selv drevne brukere i gruppen 60-70 år som omstendelige og fokusert på en ting av gangen. Lite kunnskap ser ut til å gi større usikkerhet:

"Litt betenkelig at vi som ikke er helt flinke ikke lett kan føle oss trygge der." Mann, 71

Positivt og negative sider ved nettet

• Fordeler:

- Kommunikasjon; venner og kjente
- Miljø: unngår transport ved å gjøre det hjemme
- Informasjon (raskt); finner svar på alt man lurer på
- Publikasjon; kan nå mange raskt

*"Tidligere lurte man på noe til man glemte det. Nå finner man det med en gang".
Kvinne 46*

• Ulemper:

- Tidstyv
- Identitetstyveri
- Avhengighetskapende
- Kildekontroll er problematisk
- Overdreven tilgjengelighet
- Lett å si ting man ikke mener

"Mange sier ting de ellers ikke ville sagt fordi man ikke ser ansiktet". Jente 15

4

Sikkerhet på nett

Internett er usikkert – Staten sikker

- Staten og løsninger staten går god for nyter stor tillit:
  - MinID, Altinn og informasjon på statens nettsider regnes som sikkert
  - Alle aldersgrupper er generelt oppmerksomme på nettvett, men eldre i mindre grad enn de yngre
  - Alle mener de opptrer forsiktig og, vurderer alltid hvor og når personlig informasjon kan utleveres.
  - Eldre viser generelt mindre kunnskap og kjennskap enn de unge om internetts mekanismer, og som konsekvens større usikkerhet og skepsis til innhold og bruksmåter.

"Er litt redd når jeg bruker Visakort – men jeg gjør det". Mann 63

"Litt skeptisk til betalingssystemer og sånn. Betale over nett er jeg skeptisk til". Mann 61

5

Om E-valg: Tillit, teknisk gjennomføring og særpreg

E-valg er en god idé

- Avstemninger på internett oppleves mest positiv:
  - E-valg er en rask, effektiv og miljøvennlig måte å gjøre det på. De har tillit til krypteringen – både til kommunevalg og stortingsvalg
  - Samtidig uttrykkes bekymring for mangel på kontroll over valgsituasjonen slik at press kan forekomme. Husk: de tar kontroll over egen situasjon, men bekymrer seg for andre.
  - I tillegg: Direkte påvirkningskraft gjennom E-valg oppleves interessant og som noe som øker engasjementet. (Men husk: nyhetens interesse...)
  - De eldste mest kritiske, og unge mest positive:

"Stoler ikke nok på det. Lett å påvirke offentlig. Kan sitte på en pub med et halvt glass og stemme, og det bryter med alkoholgreia. Vanskelig å kontrollere at alt går i ordentlige former". Mann 72

"Ulempen er usikkerheten i valgsituasjonen. Pressede fruer og lignende". Mann 65.

"E-valg passer oss godt fordi vi eier den allerede. Arenaen altså". Jente 17.

"Orker du ikke gå så burde du heller ikke stemme". Mann 72

Teknisk gjennomføring og informasjon

• E-valgsplattformen:

- Absolutt terningkast
- Ingen(!) negative tilbakemeldinger. Fin design, effektiv, hurtig, lett forståelig

"Skal være som den var. Enkelt, tydelig, informativt og nøktern". Kvinne 36

• Informasjon og kjennskap:

- Kommunene har gjort en relativt god jobb med informasjon i forkant via lokalaviser og egne hjemmesider om selve valget som sådan
- **Men:** informasjon om fremgangsmåte, tema og gjennomføring rett før og under oppleves som for dårlig.
- Vefsn kommunes hjemmesider får kritikk for dårlig struktur og nettlogikk
- For unge fremstår skolene som en naturlig informasjonskanal. De har ikke bidratt tilstrekkelig i noen kommuner bortsett fra Sandnes

"Godt laget. Store, fine knapper som fungerte bra med god logikk". Mann 26

"Ganske fjern måte å legge opp siden på. Ikke lett å finne frem i den salaten". Mann 26

"Fikk bare vite rett før at det var valg til et slags råd, og resten stod på hjemmesiden. Burde heller gjort det i en skoletime". Gutt 14

Tre forhold som påvirker deltakelsen

- **Tema, påminning og informasjon:**

- Tema: Broen i Mandal beskrives som "kommuneprosjekt mot folkemeningen" og noe mange ikke involverer seg i som protest
- Mangel på påminning: Flere visste om det, men glemte det når dagen kom. "Det skjer nå!" vil for fremtiden være en god påminnelse
- For lite informasjon i forkant: Ikke alle kommuner var like flinke. Skolen som informasjonskanal burde vært utnyttet bedre for å nå yngre velgere. Gjelder generelt alle kommunene bortsett fra Sandnes

- **MinID:**

- Alle stoler på minID. Staten nyter stor tillit
- Hovedsakelig velfungerende for alle. Men; Noe vanskelig for de yngste (13, 14) fordi de ikke har den, og de aller eldste. De "lite kyndige" har også mindre kjennskap til minID enn storbrukerne
- De som ikke stemte var også de som i større grad anså seg selv som "lite kyndige"

*"En måtte ringe moren sin for å finne passordet. Mange greide det ikke".
Gutt, 14*

"Vet ikke hva den brukes til. Kanskje strømabonnetet. Mann, 71

- Hemmelig valg fremstår ikke like viktig individuelt for hver enkelt, men ansees generelt som et viktig prinsipp og en rettighet av alle
- **Når det gjelder E-valg:**
  - Flere er kritiske til mangel på kontroll i valgsituasjonen
  - Samtidig tar hver enkelt ansvar for seg selv. De plasserer seg etter behov; de som vil stemme usett gjør det usett og omvendt. Alle ivaretar altså eget behov for anonymitet, men uttrykker bekymring for andre

"Hemmelig valg er svært viktig. Ikke for meg, men for mange andre. Spesielt i små samfunn. En kommunist på en øy med kapitalister må få stemme rødt uten å bli utsatt for sjikane". Mann, 26.

- **5 stemmer:** Muligheten til å stemme flere ganger gir følelse av trygghet for at anonymitet i valgsituasjonen ivaretas
- E-valg oppleves i sum å være "hemmelig nok"

- **Viktigste oppfattede ulikheter mellom E-valg og papirvalg:**
  - E-valg oppleves raskt, enkelt og miljøvennlig. Det antas at valgdeltakelsen vil øke med dette verktøyet. Alle som kan bruke en PC kan delta.
  - Mangel på kontroll over valgsituasjonen ved E-valg blir trukket frem som negativt, uavhengig av alder
- **Fravær av det formelle er viktigste forskjellen:**
  - Papirvalg oppleves mer formelt, alvorlig og mer høytidstemt. Herunder eksterne forhold som turen til lokalet, valgfunksjonærene, urnen. Omstendighetene skaper høytid og alvor. Dette er attributter E-valg ikke har, men som respondentene mener det burde ha:

Tror folk som stemmer på papir vil være mer kompetente. Ikke så lett vint liksom". Mann, 63

"Det er alvorlig og formelt med urne og papir. Man tenker seg om før man slipper den lappen oppi". Mann, 41

"Valg skal være mer formelt, en viktig handling med tyngde forsvinner når det er på nett. Men det styrker demokratiet fordi flere vil stemme. Kvinne 46

Er E-valg en god ting?

- **I sum: Ja**

- E-valg oppleves som lettvinnt, enkelt og effektivt. Spesielt av yngre velgere.

- **Tre forhold trekker negativ retning:**

1. Nettvalg ekskluderer en del
2. Mangler kontroll over valgsituasjonen.
3. Fravær av "formell følelse".

Kommunikasjonsutfordringer

- **Valg av tema viktig:**

- Navnevalget i Mandal provoserte mange til å holde seg borte fordi broen er en betent sak
- Dessuten funksjonen som rådgivende fremfor besluttende ble oppfattet negativt av flere.

- **Unngå budskap som oppfattes negativt:**

- Enkelte utsagn øker ikke lysten på deltakelse

"Politikere sa at denne saken var for viktig til at folket skulle være med å bestemme. Det blir for dumt". Mann 65.

- **Fokuser mer på informasjon rett før og under gjennomføring:___**

- Hvem kommuniserer hva? E-valg er samhandling mellom flere aktører. Kommune, stat, skole. Disse må samkjøres, og spesielt skolen kan forberedes bedre

- **Valg av design, tema og fremgangsmåte bør i størst mulig grad ivareta opplevelsen av å utøve en formell, alvorlig valghandling**

Appendix: metode og gjennomføring

- Valgt metode har vært dybdeintervjuer av 30 minutters varighet gjennomført over telefon. Intervjuet er semi-strukturert, hvilket inspirerer respondenten til å resonnerer fritt og uttrykke seg gjennom selvvalgt vokabular.
- Samtidig gir det intervjuer anledning til å probe dypere i resonnementer og følelser, og dermed et bedre grunnlag for å tolke utsagn med presisjon og pålitelighet.
- Kvalitativ metode gir imidlertid ikke absolutt representativitet. Videre uttrykkes ikke holdningene som blir identifisert i kvantitativt målbare størrelser. En kan heller si at kvalitativ metode gir dypere forståelse av respondentenes holdninger, følelser og resonnementer, men ikke en presis registrering av disses *kvantitative* utbredelse og styrke i målgruppene studiet gjennomføres i.
- Intervjuene tas opp på lydbånd med respondents godkjenning, og respondentene garanteres anonymitet.